

İDARE MERKEZİ

ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU

İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Fiatı her yerde 15 kuruş
seneliği, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 25 Nisan, 1929

Sayı: 126

Musahabe

İKİ BAYRAM

23 nisan günü, Türk milleti iki bayramı birden idrak ve tes'it etti. Bunlardan biri mazinin en feyyaz ve meşkûr bir hatırasına, diğeri de istikbale ait bütün ümit ve hesaplarımızın temelini teşkil eden çocuklarımıza taallük etmektedir. Bir 23 nisan günü Ankara'da ilk defa toplanan Büyük Millet Meclisi hükûmeti, çoğu uydurma tarih masallarından çıkarılmış bir hakla bir ailenin bütün bir memleketi kendisine ait bir çiflik gibi kullanmasına artık imkân kalmadığını âleme ilân etmişti. Ve bu yeni hükûmet Anadolu'nun bağrında kurulduktan sonra, toprakları gibi ruhundaki tek mil zincirleri de

birer birer kırıp koparan Türk, dünyanın en hür ve şerefli bir milleti oldu. O kuruluşun bu yıl dönümünde başlayan bu çocuk bayramı ise, yarınki itilâmıza çalışacak yeni bir nesli ağır ve ulvî vazifelerini bihakkın ifa edebilecek bir tarzda yetiştirmek için Cümhuriyet hükûmetinin ve cümhuriyet hükûmeti vatan-daşlarının sarfettikleri itina ve verdikleri ehemmiyetin pek canlı bir delilidir. Türk milleti, çocukluğun bir ân evvel içinden geçilip gidilmeğe lâyık, ve haksız ve şerefsiz bir devre olduğu kanaatinin hakim bulunduğu devirlerde yetişmiş nesli bile en muazzam bir cidalî başarabilecek

kadar cevherli ve özlü bir millettir. Onun her türlü ihtimam ve itinalarla yetiştirilen ve yarınki muazzam vazifeleri her ân hatırında tutularak en titiz bir vazife aşkile yüğürlen evlâtları ise, şüphe etmeği bile bir küfür sayarız ki, yarınki Türk vatanını dünyanın en mes'ut memleketlerinden biri haline getireceklerdir.

Maziye ait en büyük hatıralardan biri ile istikbal hakkındaki en aziz emellerin birden coşup kaynaştığı bu 23 nisan gününü, her gün daha kudretli ve zengin duygularla hayatı duymak ve duyurmak intişarının yegâne gayesini teşkil eden Mecmua, bütün milleti muhabbetle kutlular.

H..M.

Bir Efsane Kitabı

İsveç edebiyatının büyük siması Selma Lagerlöf'ten, evvelki hafta bu edebiyatı hulâsaya çalışan makalemde bahsederken, (Gösta Berling'in efsanesi) isimli kitabın kendisini birden meşhur etmiş olduğunu söylemiştim. Selma Lagerlöf bu kitabı yazdığı zaman bir vilâyetin bir köşesinde yaşayan, gençliğin en güzel ve en ateşin seneleri yolunun artık ardında kalmış bir mürebbiye imiş. Acaba bu eseri yazarken, meçhul namını birden bire bu eserin meşhur kılacağını ve bu şöhretin her hududu geçeceğini tahmin etmiş midir? Her halde bundan epi zaman evvel okuduğum bu kitabı, bir kere de bir kaç gün evvel okudum. Ve seneler ne çok hayranlıkları söndürüp öldürdüğü halde, dünkü meftuniyetimi bu sefer canlı ve daha fazla olarak duydum. Eseri İsveçli bir madmazel ile beraber Fransızcaya nakletmiş ve münekkittir sıfat ile geçenlerde de bu sütunlarda ismi geçen André Bellesort, bazı aksamını kısaltmış olduklarını söylüyor. Kesilmesine ve kısaltılmasına kıyamayan aksam da, bu tercümede, sık harflerle 255 sahife tutmaktadır, ve iki fasıllık bir methalle yirmi yedi faslı muhtevidir. Bu tek bir roman mı, yoksa aralarında uzak ve yakın münasebetler bulunan hikâyeler mecmuası mı? Buna cevap vermekte insan çok kere mütereddit kalıyor.

Diğer taraftan, Fransa'nın

maruf tiyatro muharriri Donnay'in bazı komedilerinde olduğu gibi, romanın bir çok kahramanını yarı yolda kaybediyoruz. Lâkin bu intizamsızlık, kaf dağının ardındaki bir devin hazinelerinde yığıldığı hesabını hesaba hesabın kifayet etmeyeceği kadar çok - mücevherlerin karışık ve muazzam yığınıdır. Ve birdenbire izlerini bile kaybettiğiniz her çehre, gözlerinizi bir müddet kamaştırıp sonra kaybolan geranbaha mücevherlerdi.

Eserin, bir başka muharrire on cilt yazdırabilecek bir zenginliği olan vak'aları, İsveçin Vermeland eyaletinde geçiyor, ve eşhas siriyet lisanına, çok eski asırların kıyafetine girmek sayesinde değil, fakat muharririn kudretile giriyorlar. Çünkü efsanenin eşhasını 1820 - 1830 seneleri arasında görüyoruz. Methalin ilk satırlarından itibaren de, Gösta Berling'i hemen tanıyoruz. Bu genç ve güzel adamı, acaba gençliğinin yavaş yavaş bir köşede sönüp gitmesine yanan bir mürebbiye, hakikat olmamış hulyalariyle süsleyip mi yazmış? Ve en erişilmez kalpleri Gösta'ya rameder ve her suçunu affederken, acaba bir az kendi de hayalinin mahlûkuna aşık değil miymiş?

Her ne ise, ilk satırlarda Gösta'nın genç yüzünü ve mevzun endamını görüyor, ve öğreniyor ki, o bir rahiptir, cemaati fazla sarhoşluğundan dolayı ken-

disini şikâyet etmişler. Sonra bu şikâyet gerek halkın nedameti ve gerek tahkike gelen büyük rütbeli papazın himayesi sayesinde hiç mazarrat vermeden geçip gideceken, ahmak bir dostun işgüzarlığı her şeyi berbat edecektir. Filhaki-ka, bu dost müfettiş rahibi dönerken adetâ tehdit eder, ve Gösta, bunun kendi tertibile yapılmış olduğuna âmirinin hükmedeceğini düşünerek bunun aybına her şeyi tercih eder. Kaçar; serseri, yollarda dilenci olur; bir kış günü karlara gömülerek ölümü bekler. Onu bir kadın kurtarır.

Bu, Leuven gölü kenarındaki Ekebu demirhanelerinin sahibi olan, en iradeli erkeklerden iradeli bir ihtiyar kadındır. Ve saray gibi konağında on iki nedimi vardır ki, bunlara başlarından geçen türlü maceradan dolayı serseri sıfatı elbette yakışır, fakat cümlesinin de ruhlarında bütün bir şiir âlemi yaşar. İşte papaslıktan atılan ve hayatının inhizamını hayattan ayrılmakla ödemeği düşünmüş olan Gösta, bu nedimlerden biri olur ve o da ötekiler gibi Ekebu şövalyesi ismini alır. Bu iki fasıllık methal, Hindistan ormanları kadar zengin eserin dar dehlizidir. Girince insan artık yolunu şaşıyor. İsimlerini belleye bilmek bile imkânsız çehreler, adeta insanî hutut ile tersim edilmiş hayvanlar ve tabiat unsurları. Kitapta göl, orman ve mevsimler,

yaz, bahar ve hele kış, sanki zihayat birer çehredir. Ve eserin en efsanevî maceralarla dolduğu anlarda da eşhas, Bourget'yi elbette hayran etmiş bir intizam ile hareket ediyor, kendi kendilerine, şahsiyetlerine, sadık kalıyorlar. Meselâ eserindeki her genç kız ve kadını, romancı Gösta'sına aşık ettiği halde, ancak kendi hüsnüne aşık ve sinesi gibi kalbi de kardan bir genç kıızı, ona yalnız bir müddet meftun ve meshur gösteriyor, bu mermer kalpli kız için sevdanın münhasıran bir kısa ânın garabeti olabileceğini teslim ediyor. Ve sonra, bazı sahifelerde, insanı sermest eden bir şirû hayal serveti ve bazı fasıllarda en kuvvetli dramların ve en derin komedilerin bütün anasırı mevcut bulunmaktadır. Meselâ, Göstayı severek onun matrut bir rahip olduğunu öğrenince ölümü arayan genç kontes Ebba Dohnanın hikâyesile, onun biraderinin zevcesi olup gene Gösta'nın aşkile türlü dertler çeken narin italyan kadınının maceraları, hakikî birer dramdır. (Kurtlar), (Björnde müzayede ile satış) ve (Büyücü kadın) fasılları, bir ressama yüz levha ilham edecek zenginliktedir; (Gurlitanın büyük ayısı) faslı emsalsiz bir komedidir; ve Alphonse Daudet'nin istihza ile rikketi o kadar kudretle birleştiren küçük hikâyelerinin en güzelleri de, bu eserin (Patron Julius) ve hele (Lillécrona'nın evi) parçalarından daha güzel değildir. Eseri baştan başa anlatmağa kalksam, bu makale hacminde on makale lâzım. Sade şunu söylemeli ki, Göstadan sonra en mühim çehre Ekebu demirhanelerinin sahibi olan kadındır. Bu kadın pâk bir genç kızken fakir bir delikanlıyı sevip sonra ebeveyninin zoru ile pek zengin sanılan bir başkasına veril-

miş. Bilâhara anlaşılmış ki zengin sanılan zengin değildir; ve fakir diye reddolunan delikanlı ise pek zengin avdet etmiş. Ekebu demirhaneleri kadına hep onun hediyeleri olmuş, ve izdivacından sonra Margareta Samzélius ismini taşıyan kadın, yirmi sene evvel bu günahından dolayı yaşlı anasile kavga ederken ona el kaldırarak bettüasını almış. Bu bettüanın tesiri yirmi sene sonra, ve Gösta'nın şövalyeleri arasına girmesinden bir müddet geçince tesirini gösterir. Şövalyeler öğrenirler ki, velinimetleri olan kadının şeytanla bir mukavelesi vardır; bu mukavele mucibince her yıl şeytana bir can vermeğe mecburdur; ve şövalyeler içinden her sene mutlak birinin ölmesi, işte bundandır. Ve müstekreh ruhlu kocasının da yardımile, bütün malların sahibi olan velinimetlerini şövalyeler sokağa atarlar. İhtiyar kadın kırklarda yatan ve bir lokma ekmek dilenen bir bedbaht olur, ve şövalyeler onun şeytanla ittifakının verdiği dehşet içinde, yürekleri sızlayarak bu hale ses çıkarmazlar.

Gösta Berlinge çılgın arkadaşları Ekebu demirhanelerine hakim olunca, işler çığırından çıkar, ve daha ölmeden doksanlık annesine kendisini affettirerek Margareta Samzelius mülküne sahip olduğu zaman, o eski nizam ve intizamın yerinde yeller esmektedir. Fakat Margareta'nın dertleriyle beraber hayatı da biter, ve vasiyetname bırakmadığı için şövalyeler Ekebu'dan çıkup gidecekler, her biri kimbilir nereye gideceklerdir.

Ya Gösta Berling? Gösta, hemşiresinin uğrunda öldüğü kontun zevcesini sevmiş, ve çirkin ve budala olan bu kont zevcesini en feci vaz'iyetlere uğrattıktan

ve tatlik ettikten sonra, bu karlar memleketinden uzakta, göğü daima mavi Roma'da doğan ve sade şiirden masnua benzeyen eski kontesle izdivaç etmiştir. Daha evvel, bir gün, kadın ilk kocasının zevcesi iken, kont ve budala olduğunu söylediğimiz o adam hidetlenerek Gösta'nın elini kendisinin tezellülle öpmesini istemiş, ve Gösta buna meydan vermemek için elini ateşe sokmakta tereddüt etmemişti. Bu kadar ince ve temiz duyguları bulunan bir erkek, islahı hâlederek elbette bir kemal temsali olmaz mı ve karısını ender bir bahtiyarlığa mazhar etmez mi?

Ve her masal gibi kahramanını saadete kavuştururken kapanan bu kitabı, daha güzel ve bütün tafsilat ile anlatamadığım için, kari beni mazur görsün. Selma Lagerlöf'ünde bizzat yazdığı gibi, eski hikâyeleri anıp geçmeli, çünkü onlar, dokunan parmaklarda kalıveren yorgun güllerdir. Bir kaç sahifede fazla nasıl anlatılabilirler? Fakat bunu tekrar etmek isterim ki, dram, komedi, masal ve realist hikâyenin bütün unsurlarını sinesinde toplayan bu eseri, bu vadide bana şimdiye kadar okuması nasip olmuş her kitaptan güzel buldum. Ve mütemadi muvaffakiyetlerle iftihar ettiğimiz (Halk birliği derneği) bu eseri itinalı ve iktidarlı bir kalemle türkçeye naklettirirse, dillerde gezen halk masallarından, çocuklardan ak saçlı ihtiyarlara kadar her kesi sermest edecek bedialar vücade getirmenin imkânını ve yollarını göstermiş, öğretmiş olacaktır.

Ve belki bir gün, Andolunun bağrında köylülerin çocuklarını okutup masallarını dinleyen bir genç türk hocası da, lisanımıza Selma Lagerlöf'ün bu şan ve zaferini getirir. Niçin olmasın?

NAHİT SİRRI